

Kolmanová, Magdaléna

"Styd' se, že já tebe o životě učím" : gracioso a jeho role rádce v dramatu Lopeho de Vegy : resumé

In: Kolmanová, Magdaléna. *"Afréntate de que yo / te enseño el vivir" : el gracioso y su papel de consejero en el teatro de Lope de Vega*. Primera edición
Brno: Masaryk University Press, 2023, pp. 207-208

ISBN 978-80-280-0217-6 (brožováno); ISBN 978-80-280-0218-3 (online ; pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.78301>

Access Date: 11. 12. 2024

Version: 20230621

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

RESUMÉ

„Styd' se, že já tebe o životě učím“

Gracioso a jeho role rádce v dramatu Lopeho de Vegy

Práce se zabývá typovou postavou tzv. graciosa, komického sluhy, v dramatu Lopeho de Vegy, konkrétně jeho úlohou rádce. Na základě předešlých výzkumů (Kolmanová, 2011; 2013) bylo zjištěno, že rady, které postava komického sluhy dává povětšinou svému pánovi, tvoří téměř třetinu všech jeho dialogů a významně ovlivňují dramatický děj. Zároveň se ukázalo, že stále probíhá polemika o ideologické interpretaci divadla španělského Zlatého věku, a proto není ani jasná odpověď na otázku sociálního paradoxu sluhy, který radí svému pánovi. Pro prozkoumání jak vnitřních (dějových) tak i vnějších (historicko-sociálních) aspektů, byla zvolena jako osnova výzkumu teorie o divadelní postavě Roberta Abiracheda, která rozděluje divadelní postavu na šest komponentů. Persona, charakter, dramatický děj a částečně také herec tvoří platformu pro výzkum první části cílů práce. Oproti tomu typ a publikum jsou komponenty, které byly základem pro zkoumání druhé části cílů. Výzkum je proveden na základě analýzy celkem třiceti dramatických děl Lopeho de Vegy ze všech období jeho tvorby a všech žánrů.

Nejdříve byl zkoumán diachronický aspekt tématu pro zjištění, ze kterých literárních i mimoliterárních zdrojů tato figura a její rádcovská úloha vychází. V kapitole Persona dále analyzujeme především jazykovou formu, rozsah a diachronický vývoj rad, kapitola Charakter zkoumá charakterové odlišnosti jednotlivých graciosů, které se autoreflexivně projevují v jeho radách, oproti tomu v kapitole Typ shrnujeme základní vlastnosti graciosa jako sociálního typu. Kapitola Děj analyzuje fungování rad v dramatickém ději a způsob a míru, jak děj ovlivňují, téma herce v další kapitole zkoumá, jak mohl rádcovskou roli graciosa ovlivnit jeho interpret. Publikum jako důležitý aspekt divadla Zlatého věku bylo základem pro analýzu obecných rad, které nejsou směřovány na jinou postavu, nýbrž jsou spíše vyjádřením graciosovy moudrosti a „osobní ideologie“. Poslední analytickou kapitolou se stal rozbor rad v jednotlivých žánrech zahrnutých ve všech třiceti zkoumaných hrách, tedy porovnání jejich fungování v komediích a tragédiích.

Z výzkumu vyplynulo, že důležitost rádcovské úlohy graciosa je ještě větší, než se očekávalo. Jeho rady se nacházejí ve všech zkoumaných hrách a tvoří v průměru čtyřicet procent všech jeho dialogů. Celkově se potvrdily základní dramatické funkce jeho rad, a to sice zaprvé jimi posouvá děj, za druhé ho brzdí tím, že svého pána různými způsoby upozorňuje a mírní. Tzv. situační upozornění neboli rady, kterými upozorňuje svého pána na bezprostřední nebezpečí, mají téměř stoprocentní dopad na pánovo jednání, postava je tedy pro děj nepostradatelná. Oproti tomu, když pán neuposlechne jeho upozornění „morální“, často to vede k tragickému konci, což opět poukazuje na významnost graciosa jakožto rádce. Předpoklad, že radí z pozice staršího, se nepotvrdil. Teorie ani samotné dramatické texty nedávají jasnou odpověď na alespoň přibližný věk této postavy.

V jedenácti ze třiceti her je strůjcem zápletky, která pomáhá k rozuzlení děje, a to od těch nejmenších až po celou sérii zápletek, kde de facto řídí celý hlavní děj, v míře závislé na konkrétní hře. Tyto zápletky, které vedou k rozuzlení, téměř vždy vytváří z vlastní iniciativy. Nejvíce se jeho důležitost potvrzuje v tragédiích, protože i přes marginalizaci jeho komičnosti v tomto žánru, jsou jeho rady dokonce v průměru důležitější než v komediích. Dalo by se tedy říci, že podstata postavy je spíše rádcovská nežli komická. Výzkum chronologického vývoje rad ovšem také ukázal, že existuje velmi významná změna v jejich kvantitě i obsahu kolem roku 1610. V pozdější tvorbě se jeho úloha rádce ustaluje, radí častěji a stává se rádcem především v milostných tématech. Tuto změnu vysvětlujeme zavedením cenzury, kdy už příslušníci šlechty nemohli být vyobrazováni tak svobodně v milostných otázkách, a proto bylo zapotřebí třetí osoby, která tyto věci formálně „zařídí“. Dalším důvodem je také značná oblíbenost této rádcovské úlohy u publika z nižších společenských vrstev, které gracioso na pódiu částečně zosobňuje, a může jim tedy takto přinášet pocit nadřazenosti nad publikem tvořeným šlechtou.

Druhou částí cílů bylo formulovat argumenty, které by mohly přispět do stále ještě probíhající polemiky o ideologické interpretaci divadla Zlatého věku. Bylo zjištěno, že postavu graciosa můžeme v tomto ohledu rozdělit na dva protichůdné elementy. První odpovídá funkci, která se někdy popisuje jako „úniková cesta“, tedy to, co je v graciosovi z archetypu šaška a blázna. Jsou to situace, kdy z vlastní iniciativy radí, domlouvá, odmlouvá a někdy dokonce nadává svému pánovi a zdá se, že je mu dovoleno vše. Druhým elementem je ovšem ten, kterým se společnost utvrzuje ve svých vlastních pravidlech a v graciosovi se projevuje loajalitou, která je jeho jedinou vlastností *sine qua non*. Přestože do jeho „osobní ideologie“ patří misogynie, odpor k manželství atd., sám se vždy ožení a také vždy podporuje svého pána v získání ženy. Jeho šaškovská svoboda se tedy projevuje pouze verbálně, zatímco jeho činy jsou vždy projevem loajality, a proto u graciosa nemůžeme mluvit o žádné formě subverze, jak o ní hovoří někteří moderní kritici Lopeho tvorby.